

УДК 821.131.1

В. В. Гур'єва

ЗМІСТОТВІРНІ МОЖЛИВОСТІ ІНТОНАЦІЙНО-СИНТАКСИЧНИХ ФІГУР В ЛІРИЦІ Е. Е. КАММІНГСА

У статті проаналізовані основні виражальні стилістичні прийоми і засоби лірики Е. Е. Каммінгса на синтаксичному рівні поезики, визначено їх функціонально-семантичні особливості та експресивне навантаження в поетичному тексті.

Ключові слова: *інтонаційно-синтаксичні фігури, повтор, інверсія, вставні конструкції, еліпсис, асиндетон, полісиндетон, анафора, епіфора, риторичні питання, умовчування.*

В. В. Гурьева

СМЫСЛООБРАЗУЮЩИЕ ВОЗМОЖНОСТИ ИНТОНАЦИОННО-СИНТАКСИЧЕСКИХ ФИГУР В ЛИРИКЕ Э. Э. КАММИНГСА

В статье проанализированы основные выразительные стилистические приемы и средства лирики Э. Э. Каммингса на синтаксическом уровне поэтики, обозначены их функционально-семантические особенности и экспрессивная нагрузка в поэтическом тексте.

Ключевые слова: *интонационно-синтаксические фигуры, повтор, инверсия, вставные конструкции, эллипсис, асиндетон, полисиндетон, анафора, эпифора, риторический вопрос, умолчание.*

V. V. Hurieva

CONTENT FORMING POTENTIAL OF INTONATIONAL AND SYNTACTIC FIGURES OF SPEECH OF E. E. CUMMINGS' LYRIC POETRY

The article aims at the analysis of expressive means and stylistic devices of E. E. Cummings' lyric poetry on the syntactic level. The functional and semantic features and expressiveness of figures of speech are studied.

Key Words: *intonational and syntactic figures of speech, repetition, inversion, parenthetical constructions, ellipsis, asyndeton, polysyndeton, anaphora, epiphora, rhetoric question, aposiopesis.*

Постановка проблеми. Як відомо, поетичне мовлення має не лише свою специфічну мелодіку і ритміку, свій неповторний графічний малюнок, загальну емоціональну тональність, а й властиву тільки йому інтонаційно-синтаксичну організацію. Тож нерідко саме інтонаційно-синтаксичні засоби стають стилетвірною домінантою твору, ба навіть творчості поета. Сказане промовисто ілюструє творчість одного з найяскравіших американських поетів ХХ ст. Едварда Естліна Каммінгса. Специфічний стилістичний синтаксис поетичних текстів Е. Е. Каммінгса є чи не найпомітнішою рисою його стилю, яка робить твори поета дещо незрозумілими, ускладненими, а то й узагалі важкими для прочитання. Цим немовби підкреслюється ідея обраності, елітарності поезії автора.

Аналіз актуальних досліджень. Треба зазначити, що питання вивчення поетичного синтаксису лірики Е. Е. Каммінгса порушуються в дослідженнях лише західних літературознавців, а саме в працях Г. Блума, В. Джемпера, Р. Кіддера, Д. Кларка, М. Коулі, Дж. Максауда, Н. Ніксона, І. Ферлі, Т. Штайнмана та багатьох інших. В українському літературознавстві подібні студії – за поодинокими винятками – поки що відсутні. Тому завдання цієї

статті полягає в тому, щоб проаналізувати основні виражальні стилістичні прийоми і засоби лірики Е. Е. Каммінгса на синтаксичному рівні поезики, визначити їх функціонально-семантичні особливості та експресивне навантаження в поетичному тексті.

Виклад основного матеріалу. Варто відмітити, що синтаксична організація поетичних творів Е. Е. Каммінгса є досить своєрідною, а часом навіть епатажною. Це пов'язано, насамперед, з бажанням автора зосередитись на самому процесі формотворення, а не на власне змістові твору. Ще однією причиною неординарного синтаксису Каммінгсових віршів є ідея візуальної поезії, заперечення можливості традиційного сприйняття поетичного тексту на слух. Дуже часто Каммінгсові твори просто не піддаються прочитанню вголос без порушення їх цілісного смислу, який закладено автором, саме через велику кількість синтаксичних засобів. Проте на думку І. Арнольд, сукупність стилістичних прийомів ще не є власне стилем, це – відображення сприйняття дійсності, образного бачення світу автором. Синтаксичні конструкції виконують стилістичну функцію, оскільки вони пов'язані зі специфікою мислення, що відображається у творі, з характером та особливостями світосприйняття самого поета [1, 188].

Також треба зазначити, що виражальні засоби на синтаксичному рівні репрезентують синтаксичні моделі речень, котрі несуть додаткову логічну чи експресивну інформацію, яка сприяє підвищенню прагматичної ефективності художнього мовлення загалом [3, 138].

При аналізі ліричних творів Е. Е. Каммінгса найперше, що впадає в око, – це домінування таких інтонаційно-синтаксичних засобів, як повтор, інверсія, вставні конструкції, еліпсис, асиндетон, полісиндетон, котрі часто поєднуються з іншими стилістичними прийомами художнього синтаксису, а саме: анафорою, епіфорою, риторичним питанням та умовчуванням (апосіопезою).

У цьому неважко переконатися звернувшись до одного з найвідоміших творів автора:

*anyone lived in a pretty how town
(with up so floating many bells down)
spring summer autumn winter
he sang his didn't he danced his did.*

*Women and men (both little and small)
cared for anyone not at all
they sowed their isn't they reaped their same
sun moon stars rain
children guessed (but only a few
and down they forgot as up they grew
autumn winter spring summer
that noone loved him more by more*

*when by now and tree by leaf
she laughed his joy she cried his grief*

*bird by snow and stir by still
anyone's any was all to her*

*someones married their everyones
laughed their cryings and did their dance
(sleep wake hope and then)they
said their nevers they slept their dream*

*stars rain sun moon
(and only the snow can begin to explain
how children are apt to forget to remember
with up so floating many bells down)*

*one day anyone died i guess
(and noone stooped to kiss his face)
busy folk buried them side by side
little by little and was by was*

*all by all and deep by deep
and more by more they dream their sleep
noone and anyone earth by april
wish by spirit and if by yes.*

*Women and men(both dong and ding)
summer autumn winter spring
reaped their sowing and went their came
sun moon stars rain
(4, 515)*

*як хтось жив у милому містечку
(і дзвони дзвонили частенько)
весною влітку восени зимою
він співав свої невдачі танцював працю*

*Чоловіки й жінки (маленькі й дрібні)
не турбувались ні про кого взагалі
вони сіяли ніщо збирали те саме
сонце місяць зорі дощ*

*здогадалися діти (і то небагато
й забули все коли підросли
осінь зима весна літо)
ніхто не любив його більше більшим*

*коли за тепер дерево за лист
вона плакала радість сміяла сум
птаха снігом і порухом штиль
хтось є хто був для неї всім
хтось одружився з кожним своїм
сміючись його плач і танцюючи з ним
(спати прокинутись сподіватись й тоді) вони*

виговорили свої ніколи вони проспали мрію
 зорі дощ сонце місяць
 (і лише сніг може пояснити
 як діти вміють забути запам'ятати
 і дзвони дзвонили частенько)
 хтось помер одного дня думаю я
 (і ніхто не нагнувсь цілувати його)
 зайняті люди поховали їх поряд
 мало по малу та був на був
 все всім і глибочінь глибиною
 більше більшим вони бачать сон
 ніхто і хтось земля квітнем
 Бажання духом і якби так.
 Жінки й чоловіки (дзень – дзелень
 літо осінь зима весна
 зібрали посіяне пішли свій прихід
 сонце місяць зорі дощ
 (Тут і далі переклад з англ. наш. – Г. В.)

Як бачимо, цей твір перенасичений синтаксичними прийомами. У першому рядку автор використовує інверсію: *anyone lived in a pretty how town*. Тут можна відновити порядок слів, причому декількома способами: *anyone lived in a how pretty town / how anyone lived in pretty town / how pretty a town anyone lived in*. Проте Е. Е. Каммінгс умисно не використовує жодної з цих синтаксичних конструкцій, оскільки прагне створити ефект неоднозначності, який би і передбачав застосування читачем усіх перерахованих можливих варіантів речення. Другий рядок (як продовження першого, до того ж у формі вставного речення) також передбачає двояке прочитання: (*with up so floating many bells down*) – *with so many bells floating up, down / with so many up bells floating down*. Окрім цього, у творі постійно фігурує повтор. Автор використовує повтор пір року – у третьому рядку першої і другої строфи і другому рядку останньої, проте кожного разу змінює їх порядок. На нашу думку, кожну пору року Е. Е. Каммінгс асоціює з природними явищами: сонце – літо, місяць – осінь, зорі – зима, дощ – весна і життєвим досвідом людини. Ставлення людини до пори року визначається її емоціями. Зима – символ смерті, депресивний і безкінечний період, образним втіленням якого є *snow* (сніг), *buried* (поховані), *was by was* (був на був), *deep by deep* (глибочінь глибиною). Весна починає цикл у першій строфі і закінчує двома рядками в останній – життя проходить повне коло, проте кінець – це завжди початок чогось нового. Про пульсуючий рух початку життя свідчать паралельні структури на кшталт: *when by now and tree by leaf / earth by april / wish by spirit and if by yes*. Такий прийом використовується у творі тринадцять разів, надаючи йому яскравої стилістичної експресії, посилюючи тим самим емоційно-сугестивний вплив на читача. Ще один тип паралельних конструкцій, побудованих за принципом антитези, – це речення, в яких одна частина протиставляється другій: *he sang his didn't he danced his did / they sowed their isn't they reaped their same / she laughed his joy she cried his grief / they said their*

nevers they slept their dream. Такий прийом має потужне естетичне навантаження, адже автор використовує граматичні форми у не властивих їм позиціях, генеруючи цим нові значення і викликаючи неочікувані образи в уяві реципієнта.

Інший виражальний засіб синтаксису, що виконує найрізноманітніші функції в тексті – вставні конструкції, які, як уже зазначалося, є чи не найуживанішими у поезії Е. Е. Каммінгса. У цьому творі їх аж сім. Проте вони не просто несуть додаткову чи уточнювальну інформацію про об'єкти або місця, а описують внутрішній стан ліричного суб'єкта. Таким чином, вставні конструкції розкривають внутрішню сутність “я” чоловіків і жінок у другій строфі, де означення “маленькі” інтенсифікується іншим означенням – “дрібні”, а також у дев'ятій строфі. У третій і шостій строфах автор за допомогою вставного речення відтворює внутрішній стан дітей, у п'ятій – кожного і когось, у сьомій – нікого. На нашу думку, вставні конструкції у цьому творі покликані поєднувати наративний матеріал і психологізм ліричних суб'єктів.

Ще одним з найуживаніших виражальних засобів синтаксису поезії Е. Е. Каммінгса виступає кільцевий повтор або рамка:

*the wind is a Lady with
bright slender eyes(who
moves)at sunset
and who - touches - he
hills without any reason
(i have spoken with this
indubitable and green person "Are
You the wind?" "Yes" "why do you touch flowers
as if they were unalive,as
if They were ideas?" "because,sir
things which in my mind blossom will
stumble beneath a clumsiest disguise,appear
capable of fragility and indecision*

- *do not suppose these
without any reason and otherwise
roses and mountains
different from the i am who wanders
imminently across the renewed world"
to me said the)wind being A lady in a green
dress,who;touches:the fields
(at sunset)
(4, 181)*

*вітер це Леді з
ясними стрункими очима(яка
рухається) в заході сонця
і яка - торкається -
гір без причини
(я говорив з цією
вірною зеленою особою “Чи
“Так” чому ти торкаєшся квітів*

так ніби вони неживі, ніби
 якби Вони були ідеями? "Тому, пане
 що речі які цвітуть в моєму розумі
 будуть спотикатись під незграбним маскуванням
 здатні на слабкість й нерішучість
 - не думайте що ці
 без причини й навпаки
 троянди й гори
 різняться від я є яке блукає
 неминуче крізь відновлений світ"
 мені сказав вітер будучи Леді в зеленій
 сукні, котра, торкається: поля
 (в заході сонця)

Вірш починається і закінчується однаково: Е. Е. Каммінгс використовує кільцевий повтор – синтаксичний виражальний засіб, що базується на експансії початкової моделі речення [3, 143]. Кільцевий повтор слугує для посилення емоційного смислу твору і є необхідним елементом емоційно-художнього впливу на читача.

Часто у своїх поетичних текстах автор вживає еліпсис, чим досягає ефекту динамізму, стислості вираження:

*Where's Madge then,
 Madge and her men?
 buried with
 Alice in her hair,
 (but if you ask the rain
 he'll not tell where.)
 (4, 16)*

Де ж тоді Мадж,
 Мадж і її чоловік?
 поховані з
 Еліс у її волоссі,
 (проте якщо запитаєш вітер
 він не скаже де.

Можна припустити, що еліпсис тут вжито Е. Е. Каммінгсом ще й для уточнення ситуації, в якій відбувається розмова автора з самим собою, опису його внутрішнього стану. У наведеному прикладі еліпсис поєднано зі вставним реченням, яке несе додаткову інформацію.

Характерним для поезії автора є асиндетон або безсполучниковий зв'язок. Асиндетон підсилює експресивність фрази, увиразнює її зміст:

XII
*"kitty". sixteen, 5'1", white, prostitute.
 ducking always the touch of must and shall,
 whose slippery body is Death's littlest pal,
 skilled in quick softness. Unspontaneous
 the signal perfume of whose unrepute
 focusses in the sweet slow animal
 bottomless eyes importantly banal,
 Kitty, a whore. Sixteen*

*you corking brute
amused from time to time by clever drolls
fearsomely who do keep their sunday flower.
The babybreasted broad "kitty" twice eight*

- *beer nothing, the lady'll have a whiskey-sour -
whose amazing smile is the most great
common divisor of unequal souls.*

(4, p.126)

XII

*“кітмі”. шістнадцятирічна, 5'1", біла, повія.
уникаючи завжди зобов'язань і вимог
чиє підступне тіло є Смерті найменшою подружкою,
досвідчена в стрімкій ніжності. Неспонтанний
аромат чиєї нерепутації
фокусується на милих скромних вульгарних
бездонних очах важливо нищих,
Кітмі, повія. Шістнадцятирічна
ти неймовірна бестія
яку потішають час від часу спритні блазні
страшно котрі таки березуть свою найкращу квітку.
Маленька дівка “кітмі” двічі по вісім*

- *пиво ні, леді буде коктейль з віскі -
чия разюча посмішка є найвеличнішим
спільним дільником неоднакових душ.*

Автор опускає сполучники перед однаковими структурними одиницями, що надає особливої експресії поетичному тексту, робить його стислим, схожим на кримінальну хроніку, посилюючи динамічність поетичної інтонації і викликаючи в уяві читача образ головної героїні. У поєднанні з асиндетоном Е. Е. Каммінгс використовує також анафору й вставне речення, що разом створюють потужний стилістичний ефект.

На відміну від асиндетону, полісиндетичні конструкції уповільнюють прочитання поетичного твору, утруднюють його сприйняття реципієнтом, примушують перечитувати знову і знову:

V

*as is the sea marvelous
from god's
hands which sent her forth
to sleep upon the world
and the earth withers
the moon crumbles
one by one
stars flutter into dust
but the sea
does not change
and she goes forth out of hands and
she returns into hands
and is with sleep...
love,
the breaking*

*of your
 soul
 урон
 ту lips
 (4, p.45)
 як море чудове
 з божих рук
 котрі послали її
 спати на земл
 і земля в'яне
 місяць кришиться
 одна за однією
 зорі летять у пил
 але море
 не змінюється
 і вона далі йде з рук і
 повертається в рук
 і зі сном...
 любове,
 руйнування
 твоєї
 душі
 на
 моїх губах*

Сполучник *and (i)* й синтаксичний паралелізм зближують одиниці, які є функціонально незалежними, тим самим поєднуючи й виділяючи кожну з них, звертаючи увагу читача на її семантичний зміст.

Наступні стилістичні прийоми, а саме риторичні питання й умовчування, теж посідають чільне місце в поетичних текстах Е. Е. Каммінгса:

- autumn is:that between there and here
 gladness flays hideously hills.
 It was in the spring of this very year
 (a spring of wines women and window-sills)
 i met that hideous gladness, per the face*
- *pinxit, who knows? Who knows? Some "allemand" ...
of Goethe, since exempt from heaven's grace,
in an engraving belonging to my friend.
Whom i salute, by what is dear to us;
and by a gestured city stilled in the framing
twilight of Spring....and the dream of dreaming*
  - *and i fall back, quietly amorous
of, through the autumn indisputably roaming
death's big rotten particular kiss.
(4, 164)*

*осінь це: між там і тут
радість страшно обдирає пагорби
Це було весною саме цього року
(весною вина жінок і підвіконників)
я зустрів ту страшну радість, через обличчя*

- намальовану, хто знає? Хто знає? Якийсь "алеманд"...
 Гете, звільнений з небесної милості,
 у гравіруванні що належить другов
 якого я вітаю, тим що дороге нам
 і жестикульованим містом утихомиреним в обрамленні
 сутінок Весни... і мрія з мрій
 - і я відступаю, тихо закоханий
 крізь осінь беззаперечно блукає
 смерті міцний гідкий особливий поцілунок

Як відомо, риторичне питання не передбачає ніякої відповіді з боку адресата, а лише звертає його увагу на щось особливе в тексті [2, 329]. Завдяки риторичному питанню емоційна тональність твору посилюється, автор закликає читача долучитися до його роздумів і переживань. У поєднанні з умовчанням, риторичне питання передає безвихідь, в яку потрапив автор: саме в той час громадянська дружина Е. Е. Каммінгса Елейн Опп залишила його, забравши з собою їхню дочку й повернулася в США. Невдовзі Е. Е. Каммінгс отримує ще й сумну звістку з дому – померла його улюблена бабуся. У цьому творі весна – пора життя і кохання, та мрія з мрій автора бути поруч з коханою жінкою не справджується, він відступає. Та це ще не все – за весною приходить осінь й приносить звістку про смерть. Умовчання в обох випадках використовується Е. Е. Каммінгсом задля уникнення називання конкретних подій, про які читач може здогадатися сам.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Ясна річ, обсяг статті не дає змоги детально проаналізувати всю систему інтонаційно-синтаксичних засобів і прийомів в ліриці Е. Е. Каммінгса, тому в цьому полягає перспектива подальших досліджень. Однак виокремлені для аналізу фігури художнього синтаксису засвідчують їх естетичну дієвість, яка виходить далеко за межі так званого художнього прийому і стає органічною складовою образно-змістової тканини твору. Так елемент форми переростає у змістоформу, здатну генерувати поетичні смисли. Ці смисли потребують ретельного дешифрування читачем-інтерпретатором – щоб проникнути, кажучи словами Мартіна Хайдеггера, у саму павутину відношень між словом і річчю, яку воно позначає, тобто у світомоделювальні можливості поезії як справжнього буття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка: (Стилистика декодирования) / И. В. Арнольд. Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. "Иностр. яз.". – 3-е изд. – М. : Просвещение, 1990. – 300 с.
2. Літературознавча енциклопедія : У двох томах. – Т. 2 / Авт.- уклад. Ю. І. Ковалів. – К. : ВЦ "Академія", 2007. – 624 с.
3. Стилистика английского языка : Учебник / А. Н. Мороховский, О. П. Воробйова, Н. И. Лихошерст, З. В. Тимошенко. – К. : Выща шк, [1991]. – 272 с.
4. Cummings E. E. Complete Poems 1904 — 1962. / E. E. Cummings // [Ed. by George J. Firmage]. – New York: Liveright, 1991. – 1002p.